

Research Paper

Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019

*Alireza Abdanipour¹ , Farhad Ramezani-Badr² , Ali Norouzi³ , Mehdi Ghaemi⁴

1. Department of Anatomy, School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.
2. Department of Critical Care Nursing, School of Nursing and Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.
3. Medical Education Development Center, Zanjan University of Medical Science, Zanjan, Iran.
4. Department of Anesthesiology, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.

Citation Abdanipour A, Ramezani-Badr F, Norouzi A, Ghaemi M. [Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019 (Persian)]. *Development Strategies in Medical Education*. 2023; 10(2):114-127. <https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1>

<https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1>

Article Info:

Received: 22 Feb 2023

Accepted: 15 May 2023

Available Online: 01 July 2023

Key words:

Accreditation,
Self-assessment,
External evaluation

ABSTRACT

Background In most developed countries, accreditation programs are implemented based on standards to evaluate and improve medical education. This study aims to evaluate the quality and quantity of the educational system in universities and faculties located in the sixth macro-region of Iran to improve the existing conditions according to society's expectations of higher education.

Methods In this study, by convergent-parallel approach, the effects of institutional accreditation in universities and faculties in the sixth macro-region were examined in 2019 based on the national accreditation project including 66 standards and 351 indicators in 8 areas. A field visit to educational-research facilities and a documentation study were conducted based on the eight areas. After collecting and reviewing the data, the accreditation results were presented.

Results Considering the educational-research facilities as well as the achievement of necessary and preferred standards, we saw a significant growth in medical universities and faculties in the region.

Conclusion Medical universities and faculties in the sixth macro-region should provide the necessary infrastructure to reach the optimal level in all necessary standards and improve the quality of medical education. In addition, familiarizing all university staff with the accreditation standards can help improve the quality of services.

* Corresponding Author:

Alireza Abdanipour, PhD.

Address: Department of Anatomy, School of Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran.

Tel: +98 (912) 5467309

E-mail: abdanipour@zumz.ac.ir

Copyright © 2024 The Author(s).
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

Extended Abstract

Introduction

In most developed countries, accreditation programs are implemented to evaluate and improve medical education. Paying special attention to maintaining the quality of education and research in medical universities is considered one of the main concerns of the Iranian Ministry of Health and Medical Education. One of the most important benefits of accreditation is improving the quality of learning by guaranteeing the quality of the course under assessment. Accreditation is a process by which official accrediting authorities evaluate institutions using a set of criteria and standards through established procedures to ensure the quality of the education and research. This study aims to evaluate the quality and quantity of the existing education system in the universities and colleges located in the 6th macro-region of the country (Zanjan, Alborz, Qom, Qazvin, Arak, Khomein, Saveh) to improve the existing conditions according to society's expectations of higher education.

Methods

This project was carried out by conducting an external evaluation and qualitative analysis. With the convergent-parallel approach, the effects of institutional accreditation in medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country were examined based on the national accreditation project including 66 standards and 351 indicators in 8 areas (mission and goals, management, resources and facilities, staff training, faculty, student services, research, student education). A field visit to educational-research facilities and a documentation study were conducted based on the eight areas. After collecting and reviewing the data, the accreditation results were presented.

Results

The accreditation process for preparing self-evaluation reports and preparation for external evaluation lasted for one year. The performed accreditation program was similar to the accreditation done by external evaluators and conformed to the national standards. Considering the educational-research facilities as well as the achievement of necessary and preferred standards, we saw a significant growth in medical universities and faculties in the entire region. The strengths and weaknesses of universities and faculties were presented to advance the educational and research goals within the framework of the national accreditation program.

Conclusion

In this study, we tried to take positive steps by implementing an accreditation program to increase the quality of medical education. The results showed that the medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country have taken effective steps to improve the existing conditions and reach the desired standards. The implementation of accreditation program in the entire region helped to identify the strengths and weaknesses of the education programs of medical universities. To reach the ideal level in all necessary standards (mandatory and preferred standards) and improve the quality of medical education, the medical universities and faculties in the 6th macro-region of the country should provide the necessary research and educational infrastructure, including equipment and educational spaces. It is necessary for all university personnel to become familiar with accreditation standards. For this purpose, periodic workshops seem to be necessary. Also, the medical universities in the region should take more effective steps to reach the optimal level of the ministerial standards.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study has ethical approval from [Zanjan University of Medical Sciences](#) (Code: IR.ZUMS.REC.1398.218).

Funding

This study is a part of larger research project, funded by [Zanjan University of Medical Sciences](#).

Authors' contributions

Conceptualization, design, and project management: Alireza Abdanipour; design, and project management: Farhad Ramezani Badr; Statistical analysis: Ali Nowrozi; Counseling: Mehdi Ghaemi.

Conflicts of interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors would like to express their gratitude to all managers and experts from medical universities and faculties in the sixth macro-region for their cooperation in this project.

This Page Intentionally Left Blank

مقاله پژوهشی

اجرای اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی ششمین کلان منطقه آمایشی کشور ایران در سال ۱۳۹۸

علیرضا عبدانی‌پور^۱، فرهاد رضانی‌بدر^۲، علی نوروزی^۳، مهدی قائمی^۴

۱. گروه آناتومی، دانشکده پزشکی، دانشکده علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۲. گروه پرستاری ویژه و اورژانس، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشکده علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۳. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشکده علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

۴. گروه بیهوشی، دانشکده پزشکی، مرکز آموزشی درمانی آیت الله موسوی، دانشکده علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation Abdanipour A, Ramezani-Badr F, Norouzi A, Ghaemi M. [Implementation of an Institutional Accreditation Program at Medical Universities and Faculties in the Sixth Macro-region of Iran in 2019 (Persian)]. *Development Strategies in Medical Education*. 2023; 10(2):114-127. <https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1>**doi** <https://doi.org/10.32598/DSME.10.2.519.1>

چکیده

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۰۲ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۱۰ تیر ۱۴۰۲

مقدمه: در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته برنامه‌های اعتباربخشی مبتنی بر استانداردها به‌منظور ارزیابی و تعالی آموزش علوم پزشکی اجرا می‌شود. هدف از این مطالعه ارزیابی کیفی و کمی سیستم آموزشی موجود در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های ششمین کلان منطقه آمایشی کشور به‌منظور بهبود شرایط موجود و ارتقای کیفیت متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی بود.

روش‌ها: در این مطالعه با روش طرح موازی هم‌گرا تأثیرات وجود اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی ششمین کلان منطقه آمایشی کشور براساس پروژه ملی اعتباربخشی وزارتی شامل ۶۶ استاندارد و ۳۵۱ شاخص در ۸ حوزه ارزشیابی مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه بازدید میدانی از امکانات آموزشی پژوهشی و بررسی مستندات در هر ۸ حوزه ارزشیابی انجام و بعد از جمع‌آوری و بررسی داده‌ها، نتیجه اعتباربخشی اعلام شد.

یافته‌ها: باتوجه به زیرساخت‌های پژوهشی آموزشی و همچنین دستیابی به استانداردهای ضروری و ترجیحی، رشد قابل توجهی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی در کلان منطقه مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور، برای رسیدن به حد مطلوب در تمام استانداردهای لازم و بهبود کیفیت آموزشی و پژوهشی رشته‌های پزشکی باید زیرساخت‌های لازم را فراهم کنند. همچنین آشناسازی تمام کارکنان دانشگاه با برنامه اعتباربخشی به‌عنوان یکی از معتبرترین روش‌های ارتقای کیفیت ارزشیابی محسوب می‌شود.

کلیدواژه‌ها:

اعتباربخشی، خود ارزیابی، ارزیابی بیرونی، استانداردهای اعتباربخشی

* نویسنده مسئول:

دکتر علیرضا عبدانی‌پور

نشانی: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه آناتومی.

تلفن: +۹۸ (۹۱۲) ۵۴۶۷۳۰۹

پست الکترونیکی: abdanipour@zums.ac.ir

Copyright © 2024 The Author(s)

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.en>), which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه

اعتباربخشی و استانداردها به‌عنوان مکانیسم‌های قانونی برای اطمینان از کیفیت آموزش پزشکی و مراقبت‌های بهداشتی استفاده می‌کنند [۲، ۳]. به‌منظور تضمین و ارتقای مستمر کیفیت در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی، مجری طراحی و اجرای برنامه اعتباربخشی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور دبیرخانه شورای گسترش با همکاری دبیرخانه‌های حوزه آموزش و دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور است. برنامه اعتباربخشی تحولی عظیم در مدیریت خدمات سلامت کشور است که پیوند مدیریت ارشد با ارائه خدمات مؤثر پزشکی را فراهم می‌کند و به‌عنوان یکی از معتبرترین مدل‌های ارزیابی مبتنی بر کیفیت و ایمنی، با برخورداری از مقبولیت جهانی روزافزون در بخش سلامت، هماهنگ با سایر اولویت‌های وزارت متبوع همچون حاکمیت بالینی، ایمنی بیمار و منشور حقوق بیمار، همگام با استانداردهای اعتباربخشی آموزشی و توجه به زیرساخت‌های پژوهشی به‌ویژه در زمینه رعایت ایمنی و حقوق بیمار و ارتقای کیفیت خدمات، راهی نو جهت کسب اطمینان از عملکرد مناسب سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات سلامت را فراسوی دست‌اندرکاران این حوزه قرار داده است.

الگوی اعتباربخشی بر مبنای ارزیابی درونی (خودارزیابی) و ارزیابی بیرونی انجام می‌شود. ارزیابی درونی در بررسی مؤسسه در قیاس با استانداردهای موجود است و در واقع نوعی خودسنجی است. آگاهی داشتن به کمیت و کیفیت آموزش و پژوهش درون مؤسسه‌ای به افزایش توان مؤسسه در گستره فعالیت‌های دانشگاهی منجر می‌شود. برای بهبود آموزش و پژوهش و گسترش و توسعه سازمانی و اصلاح کیفیت، ارزیابی مداوم درون مؤسسه‌ای از ملزومات است. همچنین دستیابی به آرمان‌ها و سند توسعه دانشگاهی از اهداف نخستین ارزیابی درونی است و مشارکت تمامی اعضا و نیروهای بالقوه واحد دانشگاهی برای دستیابی به این مهم ضروری به نظر می‌رسد [۴]. سیستم‌های آموزشی باید کاملاً منطبق بر استانداردهای ملی باشند. با توجه به این مهم مؤسسات آموزش عالی در جهان موظف هستند فرایند تأیید صلاحیت را اتخاذ کنند. اگرچه فرایندهای اعتباربخشی از استراتژی‌ها و استانداردهای مختلفی استفاده می‌کنند، برخی از مضامین و اهداف برای همه مؤسسات مشترک است. هدف اصلی تأیید صلاحیت و بهبود کیفیت، تعدیل آموزش پزشکی با تغییر شرایط در سیستم ارائه خدمات درمانی، آماده‌سازی پزشکان برای نیازها و انتظارات جامعه است [۵].

در جمهوری اسلامی ایران اعتباربخشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در پاسخ به نیاز سلامت جامعه، حرکت علمی به‌سوی توسعه استانداردهای بین‌المللی آموزش پزشکی و شناسایی پتانسیل‌های موجود در دانشگاه‌های علوم پزشکی طراحی شده است. حفظ و ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش و ارائه خدمات همواره از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت درمان

در سال‌های اخیر توجه ویژه به حفظ و ارتقای کیفیت آموزش و پژوهش در مؤسسات عالی آموزشی و ارائه خدمات سلامت از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌ها و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی محسوب می‌شود. علاوه بر این، برنامه پنجم توسعه کشور نیز به‌خوبی بیانگر توجه سیاست‌گذاران به اهمیت این مهم در ارتقای کیفیت آموزش عالی است. در چند سال اخیر، اقداماتی نیز در جهت استقرار ساختارهای اعتباربخشی در بخش‌هایی از آموزش پزشکی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در جریان بوده است، اما بدون شک تحقق صحیح این مهم جز با شناخت صحیح و جامع مفهوم اعتباربخشی، نقاط قوت و ضعف، مراحل استقرار ساختار متولی و مراحل انجام اعتباربخشی، میسر نخواهد بود.

یکی از مهم‌ترین مزایای اعتباربخشی، حصول اطمینان از دولت، جامعه، علم‌آموزان و مقامات اجرایی مؤسسات آموزشی در مورد کیفیت تحصیلات و کیفیت یادگیرندگان از طریق تضمین کیفیت واحد تحت ارزیابی است. باین حال باید توجه داشت ارزش اعتباربخشی محدود به تحقیقات و نظارت نیست، اما تجربیات سیستم‌های اعتباربخشی نشان می‌دهند فعالیت‌های چنین سیستم‌هایی باعث ایجاد و تقویت فرایندهای ارزیابی داخلی در مؤسسات آموزشی می‌شود [۱].

ارزیابی اصلی اعتبارسنجی با خودارزیابی دانشگاه آغاز می‌شود. برای این منظور، دانشگاه می‌تواند از مدل‌ها و فرم‌های ارزیابی خود و یا از مدل‌ها و فرم‌های پیشنهادی مؤسسه‌ای معتبر استفاده کند. سپس مستندات خودارزیابی به سازمان اعتباربخشی ارسال می‌شوند. سازمان اعتباربخش مستندات و مدارک خودارزیابی را در تیم کارشناسی خود بررسی می‌کند و برای تأیید صحت محتوای آن مطابق با برنامه زمان‌بندی از پیش تعیین‌شده و توافق‌شده با دانشگاه، از دانشگاه بازدید و با کارکنان، دانشجویان، مدیران و اعضای هیئت‌علمی مصاحبه می‌کند. در نهایت با ارائه گزارشی از نتایج خودارزیابی و مشاهدات تیم ارزیابان برای اعطای امتیاز اعتباربخشی به دانشگاه تصمیم گرفته خواهد شد. در فاصله میان بازدید از دانشگاه تا اعلام نتیجه اعتباربخشی، فرصتی وجود دارد تا دانشگاه به رهنمودهای ارتقا، نقاط ضعف و کاستی‌هایی که از سوی سازمان اعتباربخش اعلام شده هرچه بیشتر توجه کند، آن‌ها را برطرف و مجدداً آمادگی خود را جهت بازدید مجدد ارزیابان اعلام کند.

توجه به این نکته ضروری است که اعتباربخشی فرایندی مداوم است و تمامی ابعاد دانشگاه را دربر می‌گیرد. اعتباربخشی فرایندی است که توسط آن مقامات رسمی اعتباردهی، مؤسسات را با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردها از طریق رویه‌های تعیین‌شده برای اطمینان از کیفیت آموزشی و پژوهشی فارغ‌التحصیلان ارزیابی می‌کنند. در سطح جهانی، کشورها از

عینی شدن و شفاف‌سازی استانداردها و سنج‌های اعتباربخشی جهت گروه‌های هدف، کتابچه راهنمای ارزیابی استانداردهای اعتباربخشی مؤسسه‌ای، تدوین شد. باتوجه به اینکه برخی از سنج‌های اعتبارسنجی به‌منظور جمع‌آوری و تکمیل مستندات قدری دارای ابهام بودند، در این کتابچه سعی شد با برگزاری جلسات متعدد و همفکری در راستای شفاف‌سازی سنج‌ها اقدام شود. بنابراین به‌منظور شفاف‌سازی و مستندسازی، برای هر استاندارد یک یا چندین زیرسنج تعریف شد تا دربرگیرنده ارائه مستندات کافی در این خصوص باشد. همچنین درجه اهمیت سنج، مستندات موردنیاز و روش اعتبارسنجی موردنیاز با این سنج توضیح داده شده است.

در این پژوهش ابتدا مسئول و ارزیابان کلان منطقه ۶ آمایشی کشور از طرف دبیر کلان منطقه ۶ آمایشی کشور مشخص شدند. در اقدام بعدی به‌منظور تکمیل سنج‌های خودارزیابی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶، جلسه توجیهی و شفاف‌سازی استانداردها با مسئولین اعتباربخشی دانشگاه‌های کلان منطقه به‌صورت ویناری برگزار شد و روش تکمیل فرم‌های خودارزیابی و استانداردهای اعتباربخشی برای آن‌ها شرح داده شد. به‌منظور اعتباربخشی از دانشکده‌ها و دانشگاه‌های کلان منطقه ۶، برنامه زمانی و برنامه تفصیلی بازدید تیم اعتباربخشی مؤسسه‌ای، برای دانشگاه‌های این منطقه ارسال شد.

یافته‌ها

تأییدیه اعتباربخشی مؤسسه‌ای وزارت دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور

نتیجه اعتباربخشی انجام‌شده کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (دانشگاه‌های علوم پزشکی زنجان، اراک، قزوین، البرز، قم و دانشکده‌های علوم پزشکی ساوه و خمین) در سال ۱۳۹۶ توسط تیم ارزیابان وزارت در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی (۱۳۹۸) توسط تیم ارزیابی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

اعتباربخشی مؤسسه‌ای با ارزیابی ۸ حوزه (رسالت و اهداف، مدیریت، منابع و امکانات، آموزش کارکنان، هیئت‌علمی، خدمات دانشجویی، پژوهشی و آموزش دانشجو) انجام شد. تخصص، تعهد و تلاش‌های ارزنده مسئولین و همکاران در توسعه و ارتقای عملکرد آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی قابل‌تقدیر و بدون شک زمینه‌ساز دستیابی و تحقق آرمان‌های از پیش تعیین‌شده در حیطه علوم پزشکی کشور است. جلسه با دانشجویان، بازدید میدانی، بررسی مستندات

و آموزش پزشکی بوده است. به‌منظور کاهش اثر چالش‌های موجود و برنامه‌ریزی برای تحقق سیاست‌ها و راهبردهای کلان ملی در عرصه آموزش، بسته‌های تحول و نوآوری نظام آموزش عالی سلامت ایران تدوین شده است. این بسته‌ها عبارت‌اند از: آینده‌نگاری و مرجعیت علمی، حرکت به‌سوی دانشگاه‌های نسل سوم، آموزش پاسخگو و عدالت‌محور، بسته توسعه راهبردی، هدفمند و مأموریت‌گرای برنامه‌های آموزش عالی سلامت، بسته آمایش سرزمینی، مأموریت‌گرایی، تمرکززدایی و ارتقای توانمندی، بسته اعتدالی اخلاق حرفه‌ای، بسته بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی، بسته توسعه آموزش مجازی در علوم پزشکی، بسته اعتباربخشی مؤسسات و بیمارستان‌های آموزشی، بسته توسعه و ارتقای زیرساخت‌های آموزشی علوم پزشکی و برنامه پیش بسته‌های تحولی. در این راستا اعتباربخشی مؤسسه‌ای به‌منظور ارزشیابی کیفیت خدمات حیطه‌های مختلف اعم از آموزشی و خدماتی به کار گرفته می‌شود.

این مطالعه به‌منظور ارزشیابی نقاط ضعف و قوت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (زنجان، البرز، قم، قزوین، اراک، خمین و ساوه) باتوجه به استانداردهای مصوب اعتباربخشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور، در راستای بهبود نقاط ضعف در زیرساخت‌های مرتبط با کیفیت آموزش و پژوهش تدوین شده است.

مواد و روش‌ها

پروژه اعتباربخشی مؤسسه‌ای در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور (زنجان، اراک، قزوین، البرز، قم و دانشکده‌های علوم پزشکی ساوه و خمین) بر مبنای روش دانش‌پژوهی و باتوجه به استانداردهای اعتبارسنجی مصوبه اولین جلسه کمیسیون ملی اعتباربخشی (۱۳۹۴/۱۱/۱۸) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جمهوری اسلامی ایران [۶] و با بررسی مستندات، تحت عنوان یک مینی‌پروژه از پروژه طرح تحول نظام سلامت انجام شده است. در این مطالعه طراحی و اجرای روش‌های نوین ارزشیابی مؤسسه‌ای باتوجه به بررسی مستندات در قالب ۸ حوزه (رسالت و اهداف، مدیریت، منابع و امکانات، آموزش کارکنان، هیئت‌علمی، خدمات دانشجویی، پژوهشی، آموزش دانشجویی) مشتمل بر ۶۶ استاندارد و ۳۵۳ سنج (۱۵۴ سنج الزامی و ۱۹۹ سنج ترجیحی) انجام شده است.

پژوهش انجام‌شده در حیطه اعتبارسنجی و اعتباربخشی دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در راستای طرح تحول نظام سلامت بوده است و نتایج حاصل از این مطالعه در اختیار سایر دانشگاه‌ها قرار خواهد گرفت. این پژوهش در جهت به کار بستن دانش برای حل مشکلات و معضلات آموزشی و رفع نیازهای موجود انجام شده است. در این مطالعه به‌منظور

جدول ۱. چکیده ارزیابی بیرونی (وزارتی در سال ۶۹۳۱) دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور

دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی	رای اعتباربخشی بیرونی بر مبنای مستندات و بازدید میدانی ارزیابان وزارت
زنجان	۲ ساله به صورت مشروط
قزوین	۲ ساله به صورت مشروط
قم	۱ ساله مشروط به ارزیابی مجدد
البرز	۲ ساله به صورت مشروط
اراک	۲ ساله به صورت مشروط
ساوه	۱ ساله مشروط
خمین	۱ ساله مشروط

متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور بود. روند اعتبارسنجی برای تهیه گزارش‌های خودارزیابی و آمادگی برای ارزیابی خارجی به مدت ۱ سال به طول انجامید. اعتباربخشی انجام شده از هر لحاظ مشابه اعتبارسنجی ارزیابان بیرونی و منطبق بر استانداردهای وزارتتی بود. در این فرایند تغییرات مهمی در روندهای آموزشی و مدیریتی و اجرای برنامه درسی وجود دارد. اعتباربخشی از جمله طرح‌های تضمین کیفیت و تعالی آموزش در زمینه‌های علوم پزشکی در اکثر کشورهای پیشرفته محسوب می‌شود [۴]. زمانی که یک واحد آموزشی به صورت متناوب مورد تأیید ساختارهای اعتباربخشی قرار گیرد، عموم جامعه می‌توانند به خروجی‌های آن بیش از پیش اطمینان کنند. نگرانی در خصوص توانمندی فارغ‌التحصیلان رشته‌های پزشکی از موضوعات مهمی است که نقش اعتباربخشی مؤسسه‌ای را در بهبود این مهم پررنگ‌تر می‌کند. به این دلیل که اعتباربخشی مؤسسه‌ای می‌تواند روند مطمئنی برای افزایش توانمندی‌های علمی و عملی فارغ‌التحصیلان باشد [۸].

در آغاز قرن بیستم، یک سیستم اعتباربخشی داوطلبانه خصوصی، به ارتقا و بهبود کیفیت در تحصیلات پزشکی آمریکا منجر شد. از آن زمان برنامه‌های اعتباربخشی برای افزایش کیفیت در زمینه‌های مختلف استفاده شده است [۲]. همان‌طور که توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی^۲ در ایالات متحده تعریف شده است، اعتباربخشی یک فرایند مبتنی بر ارزیابی درونی و بیرونی برای اطمینان از ارتقای کیفیت برنامه آموزش عالی دانشگاهی است. چنین فرایندی می‌تواند نشان دهد که آیا مؤسسه مورد بررسی براساس استانداردهای صادر شده توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی است؟ و آیا فعالیت‌های آن با اهداف اعلام شده توسط شورای اعتباربخشی آموزش عالی مطابقت دارد یا خیر [۹، ۱۰].

آموزشی و پژوهشی و صفحه اصلی^۱ سایت دانشگاه از موارد مورداستفاده در ارزیابی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی بود. ذکر نقاط ضعف و قوت صرفاً برای پیش‌برد اهداف آموزشی و پژوهشی در چارچوب سنجش اعتباربخشی وزارتتی است.

همچنین برای تعیین میزان انطباق در هر سنجش علاوه بر بازدید میدانی و بررسی سنجش‌ها، از ارزیابی درون مؤسسه‌ای انجام شده توسط دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی استفاده شده است. نگرش ارزیابان درون مؤسسه‌ای انتقادی نبوده است، بلکه با دیدگاه مثبت موارد ضعف و قوت دانشکده بررسی شده است تا در ارزیابی‌های وزارتتی با چالش مواجه نشویم. نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در سال ۱۳۹۸ در **جدول شماره ۲** ارائه شده است.

بحث

مطابق با نتایج به دست آمده از بررسی مستندات و بازدید میدانی، رشد قابل توجهی در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در دستیابی به استاندارد اعتباربخشی در حیطه میدانی و بررسی مستندات اتفاق افتاده است. بررسی مستندات و شواهد در این مطالعه نشان می‌دهد دانشگاه‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در راستای بهبود شرایط موجود و رسیدن به استانداردهای مطلوب گام‌های مؤثری را برداشته‌اند. علاوه بر این اجرای اعتباربخشی در کلان منطقه به شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه‌های آموزش علوم پزشکی کمک کرد. اعتباربخشی مؤسسه‌روشی برای اجرای برنامه‌های توسعه آموزش پزشکی و نوآوری است [۷].

هدف از این مطالعه ارزیابی و گزارش درمورد کیفیت زیرساخت‌های موجود، ارزیابی نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی موجود، بهبود و حفظ این کیفیت در ابعاد مختلف

2. Higher Education Accreditation (CHEA)

1. Homepage

جدول ۲. نتیجه اعتباربخشی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور در سال ۸۹۳۱

حوزه	استاندارد شماره	متن استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی						
			زنجان	قزوین	قم	اراک	برز	همین	ساوه
رسالت و اهداف	S1A1	مشخص بودن رسالت (Mission) و اهداف دانشگاه و واحدهای تحت پوشش	A	A	A	A	B	B	A
	S2A1	جامعیت و صراحت رسالت و اهداف تدوین شده	A	A	A	A	B	B	B
	S3A1	وجود سازوکار مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف مؤسسه و واحدهای تحت پوشش	A	B	B	A	B	C	A
	S4A1	مشارکت دست اندرکاران مؤسسه در تدوین بیانیه رسالت و اهداف	A	A	D	A	B	A	A
حوزه مدیریت	S1A2	وجود سازوکارهای مناسب برای پایش ساختار سازمانی مؤسسه و پیشنهاد تغییرات لازم	A	A	A	B	D	D	D
	S2A2	وجود سازوکار مدون برای اصلاح فرایندهای تصمیم‌گیری و انجام وظایف مؤسسه	A	A	B	A	D	D	A
	S3A2	روشن و مکتوب بودن وظایف و حدود اختیارات افراد شاغل در مؤسسه	A	A	A	A	B	B	B
	S4A2	اهتمام مدیریت دانشگاه به تدوین شیوه‌نامه‌های مناسب برای اجرای نظام‌مند مقررات و وظایف	A	A	A	A	B	B	B
	S5A2	انتصاب مدیران براساس ملاک‌های روشن	A	A	A	A	A	D	B
	S6A2	وجود نظام ارزشیابی مناسب از عملکرد کارکنان	A	A	A	A	B	A	A
	S7A2	وجود سازوکار مناسب برای بررسی نتایج طرح‌ها و برنامه‌ها	A	B	B	D	B	D	D
	S8A2	وجود نظام اطلاعات مدیریت (MIS) مناسب در سازمان	A	A	B	D	A	D	A
	S9A2	مناسب بودن فرایند تخصیص بودجه در دانشگاه	A	A	A	A	A	C	A
	S10A2	وجود سیاست تفویض اختیار در مؤسسه	A	A	A	C	D	D	D
	S11A2	آمادگی مؤسسه برای واگذاری وظایف به بخش غیردولتی و کاهش تصدی دولتی	A	A	B	A	A	D	B
	S12A2	رضایتمندی خدمت‌گیرندگان از دانشگاه	A	A	B	A	B	B	B
S12A2	میزان موفقیت مؤسسه در جهت جذب منابع غیردولتی (بنیادها، خیریه‌ها، افراد نیکوکار)	A	A	A	A	A	D	B	
منابع و امکانات	S1A3	مناسب بودن فضای فیزیکی جهت انجام امور ستادی مؤسسه	A	B	B	A	B	B	B
	S2A3	فضاها و امکانات مناسب برای استفاده کارکنان و مراجعان	A	B	B	A	B	B	A
	S3A3	قابل‌دسترس بودن فضای مناسب ورزشی برای مؤسسه	A	B	B	A	A	D	A
	S4A3	در دسترس بودن مهدکودک و کودکستان برای کارکنان و دانشجویان مؤسسه	A	B	C	D	A	D	D
	S5A3	در دسترس بودن وسایل نقلیه عمومی برای کارکنان و دانشجویان (در صورت نیاز)	A	B	B	A	A	A	D
	S6A3	وجود فضا و امکانات فیزیکی مناسب در دانشکده‌ها	A	B	B	B	B	C	B
	S7A3	رعایت استانداردهای ایمنی در دانشکده‌ها	A	B	C	A	B	B	C
	S8A3	مناسب بودن فضای اختصاص داده‌شده به دانشجویان جهت فعالیتهای انفرادی، گروهی و فوق‌برنامه	A	B	B	A	B	D	A

حوزه	استاندارد شماره	متن استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی					
			زنجان	قزوین	قم	اراک	البرز	تهران
منابع و امکانات	S۹A۳	دسترسی آسان به خدمات تکثیر جهت دانشجویان و هیئت علمی	A	A	B	A	A	A
	S۱۰A۳	وجود امکانات مناسب برای آموزش مهارت‌های عملی به دانشجویان (Skill lab)	B	A	B	A	B	C
	S۱۱A۳	وجود امکانات و تجهیزات مناسب آزمایشگاهی	B	B	B	B	B	B
	S۱۲A۳	وجود تسهیلات مناسب برای نگهداری حیوانات آزمایشگاهی	A	C	B	A	D	D
	S۱۳A۳	مناسب بودن امکانات و خدمات کتابخانه دانشکده‌ها و بیمارستان‌های آموزشی تحت پوشش	A	A	A	B	B	B
	S۱۴A۳	مناسب بودن امکانات و خدمات سیستم اطلاع‌رسانی	A	A	A	A	A	B
	S۱۵A۳	وجود خوابگاه‌های دانشجویی با امکانات مناسب	B	A	A	B	C	B
آموزش کارکنان	S۱A۴	وجود منابع مناسب برای آموزش کارکنان	A	A	B	A	D	D
	S۲A۴	وجود سیستم اطلاعات آموزش کارکنان	A	A	B	A	D	A
	S۳A۴	وجود برنامه مناسب برای آموزش کارکنان	A	A	B	B	A	D
هیئت علمی	S۱A۵	وجود خط‌مشی مناسب برای استخدام اعضای هیئت علمی	A	A	A	B	A	B
	S۲A۵	مناسب بودن ترکیب، توزیع و تعداد اعضای هیئت علمی در مؤسسه	A	A	A	B	B	B
	S۳A۵	وجود سیستم مناسب برای ارزشیابی و ارتقای اعضای هیئت علمی	A	B	A	A	A	A
	S۴A۵	وجود سیستم اطلاعات مناسب در مورد اعضای هیئت علمی	A	A	A	A	D	A
	S۵A۵	وجود سازوکار مشخص برای آموزش مستمر اعضای هیئت علمی	A	A	A	A	A	A
	S۶A۵	مشخص بودن برنامه فعالیت اعضای هیئت علمی	A	A	A	A	B	A
	S۱A۶	ارائه خدمات ضروری به دانشجویان	A	A	A	A	C	A
خدمات دانشجویی	S۲A۶	ارائه خدمات فوق برنامه مناسب	A	A	A	B	B	B
	S۳A۶	مشارکت دانشجویان در امور دانشجویی	A	A	A	B	A	A
	S۴A۶	رسیدگی به امور انضباطی دانشجویان	A	A	A	B	A	B
	S۱A۷	برنامه ریزی، هدایت و نظارت بر فعالیت‌های پژوهشی	A	A	A	A	A	A
پژوهشی	S۲A۷	توجه به گسترش کمی و کیفی طرح‌های پژوهشی	A	B	A	A	A	B
	S۳A۷	وجود سیستم کارآمد ارتباط حوزه پژوهش مؤسسه با بخش خدمات و صنعت	A	A	A	B	A	D
	S۴A۷	سامان‌یافتگی انتشار آثار علمی مؤسسه	A	A	A	A	A	A
	S۵A۷	سامان‌یافتگی نحوه برگزاری همایش‌ها	B	A	A	A	D	D
	S۶A۷	برنامه‌ریزی برای استفاده گسترده اعضای هیئت علمی از فرصت‌های مطالعاتی و سفرهای علمی	A	B	A	C	B	D
	S۷A۷	برنامه‌ریزی مناسب گسترش روابط با مراکز علمی خارج کشور	B	B	A	C	D	D
	S۸A۷	وجود مراکز تحقیقاتی سازمان یافته و کارآمد	A	A	C	A	B	D
	S۹A۷	برنامه‌ریزی مؤسسه برای توسعه نوآوری و اختراعات	A	A	A	A	D	B

حوزه	استاندارد شماره	متن استاندارد	نوع استاندارد	دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی						
				تهران	اصفهان	شیراز	تهران	اصفهان	تهران	تهران
آموزش دانشجوی	S10AV	مدیریت مناسب پایان نامه های تحصیلات تکمیلی	الزامی	A	A	A	A	A	D	
	S11AV	حمایت نظام یافته از فعالیت های پژوهشی دانشجویان	الزامی	A	B	A	A	A	A	
	S1A8	مشخص بودن برنامه های درسی	الزامی	A	B	A	A	A	A	
	S2A8	پشتیبانی از شیوه های فعال و مناسب تدریس	الزامی	B	A	A	A	B	A	
	S3A8	ارزشیابی منظم برنامه های درسی	ترجیحی	A	A	B	A	C	A	
	S4A8	وجود سیستم کارآمد و پاسخگو در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دروس نظری	ترجیحی	A	A	A	A	B	A	
	S5A8	وجود سیستم کارآمد و پاسخگو در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دروس عملی و بالینی	ترجیحی	A	A	A	A	A	B	
	S6A8	ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی تحصیلی به دانشجویان	الزامی	A	B	B	B	A	A	
	SVA8	توجه ویژه به حل مشکلات آموزشی مؤسسه از طریق تحقیقات	ترجیحی	A	B	D	B	A	D	
	S8A8	مناسب بودن ارائه خدمات آموزشی	الزامی	A	A	A	A	A	A	
S9A8	استفاده از ظرفیت مازاد دانشگاه برای ارائه دوره های آزاد و شبانه	ترجیحی	A	A	D	A	D	D		
S10A8	توجه برنامه ریزی شده به دانشجویان ممتاز و مستعد	ترجیحی	A	A	D	A	A	D		

A: انطباق کامل، B: نسبتاً کامل، C: تا حدودی انطباق دارد - عدم انطباق، D: عدم ارائه مستندات

اعتباربخشی مؤسسه های دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی برعهده دبیرخانه شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی کشور است که با همکاری دبیرخانه های حوزه آموزش و دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور محقق می شود.

اهداف مهم بسته اعتباربخشی مؤسسه های، نظام مند کردن فرایند نظارت و ارزیابی دانشگاه های علوم پزشکی با استفاده از طراحی و اجرای برنامه اعتباربخشی مؤسسه های و تضمین و ارتقای مستمر کیفیت در دانشگاه ها و دانشکده های علوم پزشکی است. به طور خلاصه، ۳ مرحله مهم در فرایند اعتبارسنجی عبارتند از: ایجاد استانداردها و معیارها، بازرسی توسط تیم متخصص از سازمان اعتباربخشی و انتشار تصمیم برای اعطای اعتبار یا عدم اعتبار. ارزیابی اصلی اعتبارسنجی با خود ارزیابی دانشگاه آغاز می شود. برای این منظور، دانشگاه می تواند از مدل ها و فرم های ارزیابی خود و یا از مدل ها و فرم های پیشنهادی مؤسسه معتبر استفاده کند. سپس مستندات خودارزیابی به سازمان اعتباربخشی ارسال می شود. سازمان اعتباربخش مستندات و مدارک خودارزیابی را در تیم کارشناسی خود بررسی می کند و برای تأیید صحت محتوای آن مطابق با برنامه زمان بندی از پیش تعیین شده و توافق شده با دانشگاه، از دانشگاه بازدید و با کارکنان، دانشجویان، مدیران و اعضای هیئت علمی مصاحبه می کند. در نهایت با ارائه گزارشی از نتایج خودارزیابی و مشاهدات تیم ارزیابان، تصمیم اعطای امتیاز

در سال های اخیر درخواست برای تحصیل در دانشگاه های علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران از سوی کشورهای همسایه به طور چشمگیری افزایش یافته است. در جمهوری اسلامی ایران اعتباربخشی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی در پاسخ به نیاز سلامت جامعه، حرکت علمی به سوی توسعه استانداردهای بین المللی آموزش پزشکی و شناسایی پتانسیل های موجود در دانشگاه های علوم پزشکی طراحی شده است. حفظ و ارتقای کیفیت آموزش پژوهش و ارائه خدمات همواره از دغدغه های اصلی دانشگاه ها و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی بوده است. در این راستا اعتباربخشی مؤسسه های به منظور ارزشیابی کیفیت خدمات حیطة های مختلف اعم از آموزشی و خدماتی به کار گرفته می شود. مصوبه سیاست ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت در جمهوری اسلامی ایران در جلسه ۷۶۲ مورخ ۸ اردیبهشت ۱۳۹۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و توسط ریاست جمهوری به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ابلاغ شد. تدوین برنامه تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی در ۳ گام صورت گرفت: خلاصه سازی اسناد بالادستی نظام در حوزه آموزش، تدوین برنامه جامع آموزش عالی سلامت و تدوین بسته های تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی (مصوب معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مهرماه ۱۳۹۴). طراحی و اجرای برنامه

اعتباربخشی به دانشگاه اخذ و رسماً به دانشگاه ابلاغ می‌شود. در فاصله میان بازدید از دانشگاه تا اعلام نتیجه اعتباربخشی، فرصتی وجود دارد تا دانشگاه بر روی رهنمودهای ارتقا، نقاط ضعف و کاستی‌هایی که از سوی سازمان اعتباربخش اعلام شده هرچه بیشتر توجه کند، آن‌ها را برطرف و مجدداً آمادگی خود را جهت بازدید مجدد ارزیابان اعلام کند.

توجه به این نکته ضروری است که اعتباربخشی فرایندی مداوم است و تمامی ابعاد دانشگاه را دربر می‌گیرد. خودارزیابی در سازمان راه‌حلی کلیدی برای بهبود عملکرد در سازمان و ارتقای فرایندهای آکادمیک است. تلاش برای دستیابی به استانداردهای اعتباربخشی به ارتقای کیفیت، افزایش کارایی و اثربخشی خدمات، کاهش هزینه‌های غیرضروری و افزایش بهره‌وری مؤسسات آموزش عالی منجر می‌شود. از جمله مزیت‌های اعتباربخشی، ارتقا و بهبود سطح آموزش، در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و به راه افتادن فرایندهای ارزشیابی درونی است [۸].

این پروژه با اجرای مانور ارزیابی بیرونی (شبیه‌سازی ارزیابی وزارت) و تحلیل کیفی، شامل بررسی فرم‌های خودارزیابی و ارائه بازخورد به دانشکده‌ها و معاونت‌ها با هدف آماده‌سازی و بررسی دقیق وضعیت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور انجام شد. رسیدن به سطح استانداردهای لازم و مشارکت جامع اعضای هیئت‌علمی و کارکنان در امر برنامه‌ریزی و ارزشیابی از مهم‌ترین اهداف اجرای مانور اعتباربخش در دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور بود. اعتباربخشی فرایندی است که به موجب آن نهادهای نظارتی دولتی به‌طور رسمی معیارها و استانداردهای آموزشی را در یک مؤسسه ارزیابی می‌کنند. این فرایند شامل جمع‌آوری داده‌ها در مورد جنبه‌های مختلف مؤسسه آموزشی و تصمیم‌گیری در مورد انطباق با استانداردهاست. این امر در درجه اول برای اطمینان از کیفیت آموزش موردنیاز برای دانشجویان و همچنین تضمین وجود استانداردها و حداقل ضروریات لازم در دانشگاه‌های علوم پزشکی است [۱۱]. الگوی اعتباربخشی بر مبنای خودارزیابی و ارزیابی بیرونی انجام می‌شود [۱۲].

در بیشتر کشورهای توسعه‌یافته برنامه‌های تضمین کیفی خاصی برای ارزیابی عالی آموزش علوم پزشکی وجود دارد. اعتباربخشی مؤسسه‌ای فرایند خودارزیابی مبتنی بر استانداردها در جهت تضمین و بهبود کیفیت آموزش در یک مؤسسه یا دانشگاه است. در چنین فرایندی می‌توان مشخص کرد آیا مؤسسه بر پایه اهداف از پیش تعیین‌شده حرکت می‌کند یا خیر [۱]. اعتباربخشی مؤسسه‌ای فرایندی است که توسط کارشناسان آموزش دیده و با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردهای از پیش تعیین‌شده انجام می‌شود و اصلی‌ترین هدف آن ارتقا و تضمین کیفیت آموزش موردنیاز برای دستیابی به فارغ‌التحصیلان کارآمد است [۲]. اعتباربخشی فرایندی است که

توسط کارشناسان آموزش دیده و با استفاده از مجموعه معیارها و استانداردهای از پیش تعیین‌شده انجام می‌شود و اصلی‌ترین هدف آن ارتقا و تضمین کیفیت آموزش موردنیاز برای پرورش فارغ‌التحصیلان کارآمد است [۳].

علاوه بر این اعتبارسنجی ضمن پاسخگویی هم‌زمان به نیازهای جامعه به بهبود و تضمین کیفیت آموزش در دانشگاه‌های کشور منجر خواهد شد. خودارزیابی مدام به‌عنوان یکی از سازوکارهای مؤثر در بهبود کمیت و کیفیت آموزش و دستیابی به آرمان‌ها و توسعه دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. با ارزیابی درون مؤسسه‌ای نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی تعیین و با تحلیل نتایج، درباره آن‌ها قضاوت می‌شود. در این روش می‌توان با استفاده از نتایج، در جهت رسیدن به راهکارهای مناسب و مؤثر در بهبود کیفیت، با توجه به استانداردها گام‌های مؤثری برداشت [۱۳]. خودارزیابی مدام به‌عنوان یکی از سازوکارهای مؤثر در بهبود کمیت و کیفیت آموزش و دستیابی به آرمان‌ها و توسعه دانشگاه‌ها محسوب می‌شود.

با ارزیابی درون مؤسسه‌ای نقاط ضعف و قوت سیستم آموزشی تعیین و با تحلیل نتایج، درباره آن‌ها قضاوت می‌شود. در این روش می‌توان با استفاده از نتایج در جهت رسیدن به راهکارهای مناسب و مؤثر در بهبود کیفیت با توجه به استانداردها گام‌های مؤثری برداشت [۱۴]. در اعتبارسنجی بیرونی، یک مؤسسه خارجی سازمانی را براساس استانداردهای کیفیت از پیش تعیین‌شده ارزیابی می‌کند و پس از بازدید رسمی ارزیابان از مؤسسه، سازمان اعتباربخشی تصمیم می‌گیرد که اعتبار را به سازمان اعطا کند یا خیر [۱۵].

پرسنل توانمند و سیستم کارآمد از الزامات اساسی برای ارائه سطح قابل‌قبول خدمات بهداشتی در یک جامعه هستند. بنابراین اعتباربخشی از جمله طرح‌های تضمین کیفیت و تعالی آموزش در زمینه‌های علوم پزشکی در اکثر کشورهای پیشرفته محسوب می‌شود. در سیستم اعتباربخشی ایران برخی از سنج‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای مبهم و غیرشفاف نوشته شدند و نیاز به ویراستاری دارند. به دلیل روان و قابل‌فهم نبودن متن برخی از استانداردهای اعتباربخشی مؤسسه‌ای و نبود الگوی یکسان از جمله نحوه مستندسازی و همچنین نبود آیین‌نامه و دستورالعمل‌های لازم جهت پیاده‌سازی استانداردها و عدم ابلاغ آن به مراکز دانشگاهی، الگوهای سلیقه‌ای و غیراستاندارد در بین مراکز دیده می‌شود که به سردرگمی کارشناسان اعتباربخشی منجر شده است.

در آغاز این مطالعه، تقریباً تمام کارشناسان اعتباربخشی در درک استانداردهای اعتباربخشی، درجه‌ای از عدم قطعیت را تجربه کردند. علاوه بر این، برخی از کارشناسان به این نتیجه رسیدند که بعضی از استانداردها دارای چندین مفهوم هستند و به دستورالعمل و قواعد مختلف اشاره دارند. به این ترتیب بسیاری از

استانداردها بسیار گسترده‌تر از آن چیزی بودند که در نگاه اول به نظر می‌رسیدند. استانداردهای واحد ارزیابی و مرکز اعتباربخشی برای هر کشور و منطقه ممکن است متفاوت باشند.

در بسیاری از کشورها، تضمین کیفیت در آموزش عالی براساس استانداردهای ملی، ممکن است توسط یک وزارتخانه دولتی و یا خارج از ساختار دولتی انجام شود (برای مثال در آمریکا چنین سیستمی وجود دارد). برخی از سیستم‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای بیشتر متمرکز بر تضمین کیفیت (انطباق با استانداردها) هستند، درحالی‌که برخی دیگر بیشتر به بهبود کیفیت توجه دارند. در ایالات متحده، هم توجه به انطباق و هم بهبود وجود دارد [۱۶].

در ایران تعداد زیاد استانداردها در اجرای صحیح استانداردها در مؤسسه اختلال وارد می‌کند. تعداد زیاد سنج‌ها به توجه مدیران و کارکنان به تهیه مستندات و ایجاد ساختارهای لازم ولو به صورت ظاهری منجر می‌شود و در زمینه ارتقای فرایندهای کاری و اصلاح مشکلات، کار کمتری انجام می‌شود. در نتیجه، پیامدهای خوبی حاصل نخواهد شد. از طرف دیگر، وقت زیادی از ارزیابان صرف بررسی ساختارها و مستندات می‌شود. در نتیجه فرایند ارزیابی توسط ارزیابان به طور کامل انجام نخواهد شد. کپی برداری از استانداردهای اعتباربخشی سایر کشورها نمی‌تواند مبنای مناسبی برای تدوین استانداردهای اعتباربخشی سازمان‌های بهداشتی و درمانی یک کشور باشد. برخی از استانداردها نیاز به ویرایش دارند و باید با دقت مطالعه شوند تا تصمیم‌گیری شود که کدام ویرایش استانداردها در شرایط فعلی مناسب کشور ایران است. هر مجموعه‌ای از استانداردها که توسط سازمان‌های اعتباربخشی مؤسسه‌ای مسئول استفاده می‌شود، باید به اندازه کافی انعطاف‌پذیر و دقیق باشد. علاوه بر این آن‌ها باید به وضوح نوشته شوند، نسبتاً ساده برای اجرا، به طور مداوم قابل اجرا و قابل اندازه‌گیری باشند. محتوای استانداردهای باید به طور مرتب مورد بازنگری قرار گیرد تا با توجه به رشد و توسعه علم و تکنولوژی علوم پزشکی به روز باشند.

تفاوت سلیقه‌های ارزیابان در بررسی استانداردها به عدم اجرای صحیح اعتباربخشی مؤسسات منجر خواهد شد. بنابراین باید ارزیابان وزارتی و ارزیابان درون دانشگاهی آموزش‌های لازم را دیده باشند. تفاوت دیدگاه‌های ارزیابان، چالشی بزرگ برای مؤسسات ایجاد می‌کند. حدود ۸۰ کشور جهان دارای سیستم اعتباربخشی مؤسسات درمانی هستند. اگرچه اعتباربخشی در ابتدا به صورت اختیاری و توسط بخش خصوصی شروع شد، در حال حاضر با توجه به نتایج مثبت به دست آمده و هزینه بالای انجام آن بیشتر به سمت دولتی و اجباری شدن پیش می‌رود. در اجرای صحیح اعتباربخشی به مؤسسات آموزش عالی، باید به آموزش و توانمندسازی ارزیابان اعتباربخشی در زمینه‌های درک و تفسیر استانداردها (دانش در زمینه استانداردها)، فرایند ارزیابی

و اندازه‌گیری عملکرد، بهبود مستمر کیفیت، مهارت‌های ارتباطی، تکنیک‌های مشاوره، شیوه‌های مصاحبه، مهارت‌های مشاهده، ممیزی و بررسی مستندات، فنون گزارش‌نویسی و اصول اخلاقی ارزیابان و کار تیمی اهمیت ویژه‌ای داده شود. توانمندسازی ارزیابان وزارتی و درون‌دانشگاهی نقش بسزایی در دستیابی به اهداف اعتباربخشی دارد.

اگر بهترین استانداردها و مناسب‌ترین روش اعتباربخشی را هم داشته باشیم، اما ارزیابان اعتباربخشی از دانش و مهارت لازم برخوردار نباشند، نتیجه‌ای حاصل نخواهد شد. بنابراین آموزش‌های لازم در زمینه‌های درک و تفسیر استانداردها (دانش در زمینه استانداردها)، فرایند ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد، بهبود مستمر کیفیت، مهارت‌های ارتباطی، تکنیک‌های مشاوره، شیوه‌های مصاحبه، مهارت‌های مشاهده، ممیزی و بررسی مستندات، فنون گزارش‌نویسی، اصول اخلاقی ارزیابان، کار تیمی و کار گروهی و تعامل در تیم و کار با سامانه الکترونیک اعتباربخشی ضروری است. در انتخاب ارزیابان باید دقت کافی به عمل آورد. انتخاب ارزیابان باید براساس شرح وظایف و شرایط احراز مربوطه صورت گیرد. ارزیاب باید به طور عملی در حوزه مربوطه از تجربه کافی برخوردار باشد. تجربه کاری به ارزیاب کمک می‌کند که بتواند ارتباط بهتری با ارزیابی‌شونده برقرار کند و اعتماد به نفس بالایی داشته باشد. تعداد زیاد افراد و محدودیت هماهنگی بین آن‌ها اعمال سلیقه را افزایش می‌دهد. با کاهش تعداد سنج‌ها، به راحتی می‌توان آموزش‌های لازم و کافی را در اختیار ارزیابان قرار داد و آن‌ها را توانمند کرد.

نتیجه‌گیری

شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه ۶ آمایشی کشور، گامی به سوی بهبود شرایط موجود و ارتقای کیفیت متناسب با انتظارات جامعه از آموزش عالی است. همچنین ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی و رسیدن به استانداردهای مطلوب در سطح دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور اصلی‌ترین اهداف خودارزیابی و مشابه‌سازی ارزیابی بیرونی در این پروژه بود. در این مطالعه سعی شد با ایجاد فرهنگ سازمانی مناسب در جهت ایجاد سیستم پذیرش خطا و افزایش کیفیت خدمات در جهت اجرایی کردن برنامه اعتباربخشی مؤسسه‌ای گامی برداشته شود. دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی کلان منطقه ۶ آمایشی کشور برای رسیدن به سطح ایدئال در تمامی استانداردهای لازم و بهبود کیفیت آموزش پزشکی، باید زیرساخت‌های پژوهشی، آموزشی لازم را فراهم کنند و تمامی پرسنل دانشگاهی با استانداردهای اعتباربخشی آشنا شوند. همچنین دانشگاه‌های کلان منطقه می‌باید در راستای رسیدن به حد مطلوب استانداردهای وزارتی گام‌های مؤثرتری بردارند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

مطالعه حاضر برگرفته از پروژه «اعتباربخشی» در قالب اعتباربخشی مؤسسه‌ای و به‌صورت پژوهش کیفی می‌باشد و دارای کد درج‌شده در سامانه سمات با شماره A-12-973-11 و کد اخلاق IR.ZUMS.REC.1398.218 از دانشگاه علوم پزشکی زنجان است. جمع‌آوری داده‌ها مطابق با اصول اخلاق پژوهش شامل بیان اهداف مطالعه و ثبت نتایج باتوجه‌به مستندات و بازدید میدانی از دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کلان منطقه رعایت شده است.

حامی مالی

حامی مالی این مطالعه دانشگاه علوم پزشکی زنجان بود.

مشارکت‌نویسندگان

مجری: علیرضا عبدانی‌پور؛ طراح و برنامه‌ریزی طرح: علیرضا عبدانی‌پور و فرهاد رضائی بدر؛ تحلیل آماری: علی نوروزی؛ مشاور و هماهنگ‌کننده بازدیدها: مهدی قائمی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مطالعه تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

از تمامی مسئولین و کارشناسان محترم دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی منطقه ۶ کشور که ما را در انجام این پروژه یاری کردند تقدیر و تشکر می‌شود.

References

- [1] No Author. International standards in medical education: assessment and accreditation of medical schools'—educational programmes. A WFME position paper. The executive council, The World Federation for Medical Education. *Med Educ.* 1998; 32(5):549-58. [DOI:10.1046/j.1365-2923.1998.00302.x] [PMID]
- [2] MacCarrick GR. A practical guide to using the World Federation for Medical Education (WFME) standards. *WFME 1: Mission and objectives.* *Ir J Med Sci.* 2010; 179(4):483-7. [DOI:10.1007/s11845-010-0541-z] [PMID]
- [3] Haghdoost A, Momtazmanesh N, Shoghi F, Mohagheghi M, Mehrolhasani M. Accreditation the education development centers of medical-sciences universities: Another step toward quality improvement in education. *Iran J Public Health.* 2013; 42(Supple1):134-40. [PMID] [PMCID]
- [4] Cueto J Jr, Burch VC, Adnan NA, Afolabi BB, Ismail Z, Jafri W, et al. Accreditation of undergraduate medical training programs: Practices in nine developing countries as compared with the United States. *Educ Health.* 2006; 19(2):207-22. [DOI:10.1080/13576280600783570] [PMID]
- [5] van Zanten M, Norcini JJ, Boulet JR, Simon F. Overview of accreditation of undergraduate medical education programmes worldwide. *Med Educ.* 2008; 42(9):930-7. [DOI:10.1111/j.1365-2923.2008.03092.x] [PMID]
- [6] Yousefy A, Changiz T, Yamani N, Zahrai RH, Ehsanpour S. Developing a holistic accreditation system for medical universities of the Islamic Republic of Iran. *East Mediterr Health J.* 2009; 15(3):747-56. [DOI:10.26719/2009.15.3.747] [PMID]
- [7] Shamsi Gooshki E, Pourabbasi A, Akbari H, Rezaei N, Arab Kheradmand A, Kheiry Z, et al. Internationalization of medical education in Iran: A way towards implementation of the plans of development and innovation in medical education. *J Adv Med Educ Prof.* 2018; 6(1):43-48. [PMID] [PMCID]
- [8] Yong PL, Saunders RS, Olsen L. *The healthcare imperative: Lowering costs and improving outcomes.* Washington: National Academies Press; 2010. [Link]
- [9] Arnold SD, Kozel CT, Velarde LD. Recommendations for evaluating accreditation guideline outcomes assessment methods for accredited environmental health programs in the United States. *J Environ Health.* 2004; 67(1):22-6. [Link]
- [10] Springer AE, Evans AE. Assessing environmental assets for health promotion program planning: A practical framework for health promotion practitioners. *Health Promot Perspect.* 2016; 6(3):111-8. [DOI:10.15171/hpp.2016.19] [PMID] [PMCID]
- [11] Schwill S, Kadmon M, Hahn EG, Kunisch R, Berberat PO, Fehr F, et al. The WFME global standards for quality improvement of postgraduate medical education: Which standards are also applicable in Germany? Recommendations for physicians with a license for postgraduate training and training agents. *GMS J Med Educ.* 2022; 39(4):Doc42. [DOI:10.3205/zma001563] [PMID] [PMCID]
- [12] Gharibi F, Tabrizi JS. Development of an accreditation model for health education and promotion programs in the Iranian primary healthcare system: A Delphi study. *Health Promot Perspect.* 2018; 8(2):155-62. [DOI:10.15171/hpp.2018.20] [PMID] [PMCID]
- [13] Azila NM, Tan CP. Accreditation of medical schools: The question of purpose and outcomes. *Med J Malaysia.* 2005; 60(Suppl D):35-40. [PMID]
- [14] Blouin D, Tekian A, Kamin C, Harris IB. The impact of accreditation on medical schools' processes. *Med Educ.* 2018; 52(2):182-91. [DOI:10.1111/medu.13461] [PMID]
- [15] Braithwaite J, Westbrook J, Pawsey M, Greenfield D, Naylor J, Iedema R, et al. A prospective, multi-method, multi-disciplinary, multi-level, collaborative, social-organisational design for researching health sector accreditation [LP0560737]. *BMC Health Serv Res.* 2006; 6:113. [DOI:10.1186/1472-6963-6-113] [PMID] [PMCID]
- [16] Serpico K. Making metrics meaningful: How human research protection programs can efficiently and effectively use their data. *Ethics Hum Res.* 2021; 43(5):26-35. [DOI:10.1002/eahr.500102] [PMID]